

RENTY STRUKTURALNE W PROGRAMIE ROZWOJU OBSZARÓW WIEJSKICH NA LATA 2007–2013

Stanisław Gawłowski, Paweł Mickiewicz

Zachodniopomorski Uniwersytet Technologiczny w Szczecinie

Streszczenie. Celem opracowania była analiza realizacji rent strukturalnych w nowym Programie Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007–2013. Rentom przypisano gorszą pozycję, niż miało to miejsce w poprzednim PROW (2004–2006), przez podniesienie wymagań uzyskania dostępu i wielkości obszarowych. Liczba złożonych wniosków w pierwszym roku realizacji programu była mniejsza w stosunku do okresu porównawczego. Na 8884 złożonych wniosków o rentę strukturalną wydano 6438 (72,5%) pozytywnych decyzji. Zrealizowano płatności w wysokości 35,3 mln zł, zaś średnio na 1 wniosek przypadała kwota 5490 zł.

Słowa kluczowe: renty strukturalne, Program Rozwoju Obszarów Wiejskich

WSTĘP

Zmiany strukturalne w rolnictwie i gospodarce żywnościowej dokonują się pod wpływem różnych czynników. Ważną rolę w przeobrażeniu obszarów wiejskich w Polsce odegrała realizacja Planu Rozwoju Obszarów Wiejskich PROW w latach 2004–2006. W ramach tego planu Unia Europejska udzieliła pomocy w zakresie podnoszenia rentowności gospodarstw rolnych na trudnych terenach, w tworzeniu konkretnych programów rolnośrodowiskowych, w rozwijaniu działań związanych z zalesianiem i wspieraniem grup producentów rolnych oraz z udzielaniem pomocy gospodarstwom niskotowarowym. W PROW (2004–2006) na pierwszym miejscu postawiono działanie związane z rentami strukturalnymi, a głównymi celami było zapewnienie określonych dochodów rolnikom rezygnującym z prowadzenia działalności rolniczej w wieku przedemerytalnym, obniżenie średniej wieku osób przejmujących działalność rolniczą i poprawienie struktury agrarnej.

Adres do korespondencji – Corresponding author: Stanisław Gawłowski, Paweł Mickiewicz, Zachodniopomorski Uniwersytet Technologiczny w Szczecinie, Katedra Prawa i Gospodarki Nieruchomościami, Pracownia Ekonomiki Przestrzennej i Środowiskowej, ul. Żołnierska 47, 71-210 Szczecin.

MATERIAŁ I METODY BADAŃ

Celem niniejszych badań było zaprezentowanie jednego z działań, jakimi są renty strukturalne. Badania dotyczyły w zasadzie pierwszego roku działań (2007), który mieści się w programie siedmioletnim, rozpisany na lata 2007–2013. Materiał z badań zaprezentowano na tle szerszego programu, który w nowym Programie Rozwoju Obszarów Wiejskich mieści w sobie zarówno dawniejszy plan rozwoju obszarów wiejskich, jak i sektorowy program operacyjny (SPO).

W badaniach zastosowano metody statystyczne, analityczne i opisowe, jakie na tym etapie badań najbardziej odpowiadają istnjącemu stanowi wiedzy. Podstawowymi źródłami pracy był Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007–2013, dane zawarte w Systemie Informacji Zarządczej ARiMR oraz rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi w sprawie rent strukturalnych. W opracowaniu dane statystyczne pogrupowano według makroregionów, które wyodrębniono na podstawie opracowania IE-RiGŻ.

ANALIZA PROGRAMU ROZWOJU OBSZARÓW WIEJSKICH (2007–2013)

Program Rozwoju Obszarów Wiejskich (2007–2013) przedstawia zarówno ogólne, szczegółowe, jak i operacyjne cele PROW. Zakłada się, że program wspomże rozwój ekonomiczny i społeczny obszarów wiejskich poprzez wielostronne działania instrumentów związanych z inwestycjami, działaniami wspierającymi infrastrukturę oraz rozwój kapitału ludzkiego. Działania mają charakter horyzontalny, co należy interpretować w ten sposób, że poczynania skierowane zostaną do wszystkich podmiotów funkcjonujących na obszarach wiejskich. Jednocześnie w programie wskazywano na potrzebę uwzględniania zróżnicowania regionalnego, które to cechy regionu są charakterystyczne dla naszego kraju. Cel ten zostanie osiągnięty, z jednej strony przez zróżnicowanie kryteriów dostępu do wsparcia finansowego, z drugiej zaś w sposób naturalny, dzięki wydzieleniu obszarów ONW i Natura 2000 [Mickiewicz, Wawrzyniak 2008]. Występujące ograniczenia w dostępie do niektórych działań i niemożliwość korzystania z wielu programów pozwala na podział środków finansowych na poszczególne województwa [PROW 2007].

Generalną ideą PROW jest realizacja koncepcji wielofunkcyjnego rozwoju rolnictwa z jednoczesnym przestrzeganiem zasad zrównoważonego rozwoju. Zakładała ona wzmocnienie ekonomiczne gospodarstw rolnych i wzrost konkurencyjności sektora rolno-spożywczego [Wojtasik 2008]. W programie zapewniono instrumenty na rzecz różnicowania działalności gospodarczej w kierunku pozyskania i stworzenia alternatywnych źródeł dochodów dla mieszkańców wsi. Celem wcześniejszych emerytur w rolnictwie jest znaczna zmiana struktury agrarnej, z jednej strony przekazanie gospodarstw w celu zwiększenia ich wielkości, a z drugiej przez przekazanie ich na rzecz młodych rolników. Działanie to ma służyć głównie poprawie rentowności i konkurencyjności gospodarstw rolnych. Pomoc kierowana jest do rolników w wieku przedemerytalnym, którzy prowadzą działalność rolniczą i są gotowi przekazać swoje gospodarstwo innemu rolnikowi lub następcy [Wawrzyniak, Mickiewicz 2008].

Renty strukturalne znalazły się w ramach Osi 1 „Poprawa konkurencyjności sektora rolnego i leśnego” i na to działanie przewidziano wsparcie w wysokości 2,2 mld euro. Zasady przyznawania renty strukturalnej zostały zmienione na niekorzyść beneficjentów w stosunku do PROW z lat 2004–2006, które polegają na zmniejszeniu podstawowej wysokości renty z 210% do 150% najniższej emerytury. Również najwyższa kwota emerytury została obniżona z 440% do 265% [PROW 2007].

Jak już wcześniej wspomniano, na program rent strukturalnych zaplanowano wydatki publiczne w wysokości 2,2 mld euro, przy czym 1,5 mld euro (67%) to zobowiązania wobec beneficjentów z I. etapu. Zjawisko to powstało z uwagi na fakt, że I. etap trwał 3 lata, a zobowiązania rozciągnięte zostały na 10 lat. Zmiany dotyczą wielu szczegółowych regulacji prawnych, w tym: rolnik musi posiadać gospodarstwo o powierzchni co najmniej 3 ha (za wyjątkiem 4 województw), renta będzie wypłacana do osiągnięcia wieku 65 lat, a nie przez okres 10 lat, jak było poprzednio. Natomiast najważniejsze postanowienie zakłada, że renta może wynieść tylko 150% najniższej emerytury, zaś maksymalna wysokość nie może przekroczyć progu 265%. Jednocześnie wprowadzono zasadę, że w przypadku przekazania gospodarstwa na powiększenie innego gospodarstwa, powierzchnia jego po powiększeniu nie może być mniejsza niż średnia powierzchnia w danym województwie (Program Rozwoju Obszarów Wiejskich, 2007).

W tabeli 1 przedstawiono najistotniejsze różnice między etapem I i II.

Tabela 1. Najistotniejsze różnice między PROW 2004–2006 a PROW 2007–2013

Table 1. The most essential differences between RDP 2004–2006 and RDP 2007–2013

Wyszczególnienie	2004–2006	2007–2013
1 Wiek rolnika	55	55
2 Ubezpieczony w KRUS	5 lat	5 lat
3 Działalność rolnicza	10 lat	10 lat
4 Wielkość przekazywanego gospodarstwa	1 ha	3 ha
5 Wysokość renty	210%	150%
6 Za związek małżeński	60%	100%
7 Zwiększenie renty za areał	3 ha	10 ha
8 Maksymalna renta	440%	265%

Źródło: Opracowanie własne.

Source: Authors' elaboration.

Według PROW w ramach rent strukturalnych pomoc będzie udzielana tym rolnikom, którzy zdecydują się na zaprzestanie prowadzenia działalności rolniczej w dwóch celach:

1. Przekazania gospodarstwa rolnego następcy;
2. Przekazania gospodarstwa innym producentom rolnym.

W pierwszym przypadku grunty przechodzą w całości na następcę, który spełnia następujące warunki:

- nie ukończył 40. roku życia;
- po raz pierwszy podejmuje się prowadzenia gospodarstwa rolnego;
- posiada odpowiednie kwalifikacje rolnicze;
- przedłożył plan rozwoju przejmowanego gospodarstwa.

W drugim przypadku przekazanie może nastąpić na powiększenie gospodarstwa innego producenta rolnego, który spełnia następujące warunki:

- jest producentem rolnym, który nie ukończył 50. roku życia;
- posiada odpowiednie kwalifikacje.

Kryteria dostępu do rent strukturalnych zostały zastrzone. Gospodarstwo przekazywane musi posiadać co najmniej 3 ha, a nie jak poprzednio 1 ha. Resort uzasadniając tę zasadę twierdzi, że poprzednie rozwiązania nie spełniały kryteriów efektywnej poprawy struktury agrarnej, lecz proces zmian polegał na odtwarzaniu poprzedniego stanu przez prawnych następców. Wyjątek od tej zasady uczyniono dla gospodarstw położonych w województwach małopolskim, podkarpackim, śląskim i świętokrzyskim, gdyż wymóg dotyczący posiadania minimum 3 ha UR byłby trudny do spełnienia w wyżej wymienionych województwach Polski południowej, ponieważ rozdrobnienie jest tam największe. Stąd, aby dać równą szansę do ubiegania się o renty strukturalne, obniżono dla tych województw wymóg dotyczący minimalnej powierzchni. Jednocześnie wprowadzono zasadę, że w przypadku przekazywania gospodarstwa na powiększenie innego, powierzchnia przekazywanego gospodarstwa nie może być mniejsza niż średnia powierzchnia gospodarstwa rolnego w danym województwie lub średnia gospodarstwa w kraju, gdy średnia w województwie jest wyższa od średniej krajowej. Średnia powierzchnia gruntów rolnych w gospodarstwach jest ogłaszana corocznie przez Prezesa ARiMR. Wymogi odnośnie przyszłego beneficjenta są w zasadzie podobne jak w poprzednim okresie aplikacyjnym, poza powierzchnią użytków:

- ukończył 55 lat, lecz nie osiągnął jeszcze wieku emerytalnego (mężczyzna – 65 lat, kobieta – 60 lat);
- prowadził działalność rolniczą na własny rachunek przez okres 10 lat;
- podlegał ubezpieczeniu społecznemu przez okres co najmniej 5 lat;
- przekazał gospodarstwo rolne i zaprzestał prowadzenie wszelkiej towarowej działalności rolniczej;
- nie jest emerytem ani rencistą.

Jeśli rolnik pozostaje w związku małżeńskim, a warunki do ubiegania się o przyznanie renty spełniają oboje małżonkowie, rentę strukturalną przyznaje się tylko jednemu z nich.

Również czas trwania pomocy uległ zmianie. Renta strukturalna będzie wypłacana beneficjentowi nie dłużej jednak jak do osiągnięcia 65 lat (poprzednio przez 10 lat bez względu na wiek). W wyrazie pieniężnym podstawowa wysokość pomocy dla jednej renty wynosi 896,19 zł (229,57 euro), tj. 150% najniższej emerytury. Może zostać zwiększona o 597,46 zł (153,05 euro) tj. 100% kwoty najniższej emerytury jako dodatek dla małżonka oraz o 89,62 zł (22,96 euro), jeśli rolnik przekaze gospodarstwo o powierzchni większej niż 10 ha.

Docelowo w programie przewidziano, że w latach 2007–2013 około 50 400 rolników skorzysta z rent strukturalnych, co daje 7200 osób rocznie. Natomiast powierzchnia przekazanych gospodarstw rolnych wyniesie 450,0 tys. ha, wobec 480,0 tys. ha w okresie poprzednim [PROW 2007].

CHARAKTERYSTYKA ROZPORZĄDZENIA MINISTRA ROLNICTWA I ROZWOJU WSI Z 2007 ROKU W SPRAWIE RENT STRUKTURALNYCH

Na podstawie Ustawy z dnia 7 marca 2007 r. o wspieraniu rozwoju obszarów wiejskich z udziałem środków Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (Dz.U. Nr 64, poz. 427) minister rolnictwa wydał rozporządzenie wykonawcze z dnia 19 czerwca 2007 r. w sprawie szczegółowych warunków i trybu przyznawania pomocy finansowej w ramach działania renty strukturalne (Dz.U. Nr 109, poz. 750).

Na początku rozporządzenie określa podstawowe pojęcia związane z następcą i z działalnością rolniczą, co rozumie się przez prawo do emerytury lub renty oraz określa pojęcie najniższa emerytura. Jest to pojęcie niezmiernie ważne, ponieważ na tej podstawie oblicza się wszystkie składniki renty strukturalnej. Przez najniższą emeryturę rozumie się kwotę najniższej emerytury określoną w przepisach o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, a nie KRUS. Renty strukturalne są przyznawane według kolejności otrzymania wniosków przez ARiMR. W stosunku do rozporządzenia z 2004 r. najważniejsze zmiany polegają na podwyższeniu areału przekazanego gospodarstwa z 1 do 3 ha, z zastrzeżeniem wyłączenia z tej klauzuli czterech województw południowo-wschodnich. Kolejnym bardzo istotnym warunkiem do spełnienia jest utworzenie przez przejmującego gospodarstwa o wielkości określonej przez ustawodawcę. W przypadku, gdy gospodarstwo rolne przekazywane jest na powiększenie jednego lub kilku gospodarstw rolnych, użytki rolne wchodzące w skład każdego nowo powstającego gospodarstwa muszą mieć powierzchnię większą bądź równą powierzchni gruntów rolnych w gospodarstwie w danym województwie. W przypadku województw, w których średnia powierzchnia gruntów rolnych wchodzących w skład gospodarstwa jest większa niż średnia powierzchnia gruntów rolnych, wchodzących w skład gospodarstwa w kraju, nowo utworzone gospodarstwa muszą mieć powierzchnię większą bądź równą średniej powierzchni gruntów rolnych w gospodarstwie w kraju. Warunek ten dotyczy zarówno rolników, którzy chcą przekazać gospodarstwo rolne na powiększenie innych gospodarstw w zamian za rentę strukturalną, jak i tych, którzy przekazują całe gospodarstwo następcy. Oznacza to, że rolnicy, chcąc przekazać swoje gospodarstwo następcom, muszą posiadać gospodarstwa, w których powierzchnia użytków rolnych jest równa bądź większa od średniej powierzchni gruntów rolnych w gospodarstwie w województwie lub w kraju, w zależności od tego, w którym województwie jest położone. Średnią powierzchnię gruntów rolnych w gospodarstwach rolnych w poszczególnych województwach oraz w kraju przyjmuje się na podstawie informacji ogłaszanych corocznie przez prezesa ARiMR (Dz.U. Nr 109, poz. 750). Porównanie średniej wielkości gospodarstw rolnych między danymi GUS a ARiMR przedstawia tabela 2.

Warunek przekazania gospodarstwa rolnego o wielkości średniej wojewódzkiej lub średniej krajowej nie jest brany pod uwagę w wypadku, gdy przejmującym jest następca będący zstępnym, czyli dzieckiem lub wnukiem rolnika, wnioskującego o rentę strukturalną. Warunek nie obowiązuje także wówczas, gdy przejmującym jest osoba prawna albo jednostka organizacyjna nieposiadająca osobowości prawnej i jeżeli działalność rolnicza

Tabela 2. Porównanie średniej wielkości gospodarstw rolnych wg GUS i przekazanych gospodarstw za renty wg ARiMR w 2007 r. (ha)

Table 2. Comparison of average farm size by Central Statistical Office and farms handed over for pension by ARiMR in 2007 (ha)

Województwo	GUS	ARiMR	Różnica + –
Dolnośląskie	10,5	9,3	– 1,2
Kujawsko – Pomorskie	11,4	11,1	– 0,3
Lubelskie	6,2	7,5	+ 1,3
Lubuskie	8,9	10,9	+ 2,0
Łódzkie	6,4	7,9	+ 1,5
Małopolskie	3,2	4,1	+ 0,9
Mazowieckie	7,1	8,7	+ 1,6
Opolskie	8,2	9,4	+ 1,2
Podkarpackie	3,5	4,3	+ 0,8
Podlaskie	10,7	11,5	+ 0,8
Pomorskie	12,5	11,6	– 0,9
Śląskie	4,0	5,4	+ 1,4
Świętokrzyskie	4,5	6,2	+ 1,7
Warmińsko – Mazurskie	16,0	14,8	– 1,2
Wielkopolskie	10,1	10,7	+ 0,6
Zachodniopomorskie	14,1	13,1	– 1,0
Kraj	7,1	8,9	+ 1,8

Źródło: Dane GUS i ARiMR.

Source: Central Statistical Office and ARiMR data.

naależy do zakresu jej działania lub gdy gospodarstwo jest przekazywane na cele ochrony przyrody w rozumieniu przepisów o ochronie przyrody, jak również gdy gospodarstwo rolne przekazywane jest Agencji Nieruchomości Rolnych. Nie dotyczy to również przekazania gospodarstwa rolnego z przeznaczeniem na zalesienie, jeżeli przekazywane użytki rolne zostały przeznaczone do zalesienia w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego.

Ustawodawca określił również jakie wymagania musi spełnić rolnik, który przejmuje gospodarstwo w ramach rent strukturalnych na powiększenie swojego, już istniejącego gospodarstwa oraz jakie warunki musi spełniać następca. Następcą jest osoba, która z dniem przejścia gospodarstwa rolnego od wnioskującego o rentę rozpoczyna po raz pierwszy prowadzenie działalności rolniczej oraz w dniu złożenia wniosku nie ukończyła 40 lat. Rolnik przejmujący gospodarstwo rolne na powiększenie już istniejącego nie może w dniu złożenia wniosku mieć ukończonego 50. roku życia. Ponadto, zarówno następca, jak i rolnik przejmujący gospodarstwo na powiększenie, powinni posiadać odpowiednie kwalifikacje zawodowe przydatne do prowadzenia działalności rolniczej. Nie mogą mieć ustalonego prawa do renty lub emerytury oraz na wniosku o przyznaniu renty przejmujący zobowiązuje się do prowadzenia działalności rolniczej na przejętych użytkach przez okres przynajmniej 5 lat, a także do złożenia wniosku o wpis do ewidencji producentów (Dz.U. Nr 109, poz. 750).

Kwalifikacje przydatne do prowadzenia gospodarstwa rolnego, to:

- wykształcenie rolnicze zasadnicze, średnie lub wyższe;
- tytuł kwalifikacyjny lub tytuł zawodowy mistrza w zawodzie przydatnym do prowadzenia działalności rolniczej i 3-letni staż pracy w rolnictwie;
- wykształcenie wyższe na kierunku innym niż rolniczy i co najmniej 3-letni staż pracy w rolnictwie, albo ukończone studia podyplomowe na kierunku związanym z rolnictwem;
- wykształcenie podstawowe, gimnazjalne lub zasadnicze zawodowe i co najmniej 5-letni staż pracy w rolnictwie.

Za staż pracy uznaje się okres do dnia złożenia wniosku, w którym przejmujący gospodarstwo podlegał ubezpieczeniu społecznemu rolników. Staż pracy zdefiniowany został jako podlegający ubezpieczeniu w KRUS, gdyż stanowi ono dowód prowadzenia działalności rolniczej lub wykonywanie, jako domownik, stałej pracy w gospodarstwie. Dla osób niespełniających wymogów wykształcenia prowadzących gospodarstwo rolne, które stanowi ich główne źródło dochodów, wprowadzone rozwiązanie stanowi daleko idące ułatwienie. Zastosowane w poprzednim okresie rozwiązanie polegające na oświadczeniu osoby pracującej gospodarstwie o okresie wykonywanej pracy w tym gospodarstwie, skutkowało wstecznym ubezpieczeniem w KRUS i zwiększonymi kosztami dla beneficjenta z tego tytułu. Postępowanie w sprawie przyznania renty strukturalnej wszczyna się na pisemny wniosek osoby zainteresowanej. Agencja w ciągu 40 dni ma czas na wydanie postanowienia o spełnieniu wstępnych warunków do przyznania renty. W ciągu 6 miesięcy od dnia wydania postanowienia, wnioskodawca zobowiązany jest do przedłożenia dokumentów potwierdzających przekazanie gospodarstwa rolnego i zaprzestanie prowadzenia działalności rolniczej. Następnie w ciągu 30 dni od przedłożenia wspomnianych dokumentów Agencja wydaje decyzję administracyjną (Dz.U. Nr 109, poz. 750).

Rolnicy ubiegający się o przyznanie renty strukturalnej w okresie 2007–2013 stają przed dylematem, czy będą musieli zwrócić otrzymane wcześniej płatności z innych programów. Zgodnie z rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 7 grudnia 2004 r. w sprawie szczegółowych warunków i trybu pomocy finansowej na wspieranie gospodarstw niskotowarowych objętej planem rozwoju obszarów wiejskich, płatność dla gospodarstw niskotowarowych podlega wstrzymaniu i zwrotowi, jeśli producent rolny przeniósł własność gospodarstwa niskotowarowego przed upływem 5 lat od dnia przyznania płatności. Jeżeli jednak w terminie 35 dni następcą złoży oświadczenie o realizacji zobowiązania, to wówczas nie zachodzi potrzeba zwrotu należności. Podobne zasady obowiązują przy realizacji działań związanych z przystosowaniem działań do standardów Unii Europejskiej [PROW 2007–2013].

PRZEBIEG SKŁADANIA WNIOSKÓW W 2007 ROKU

W dniu 25 czerwca 2007 r. rozpoczął się nabór wniosków w nowym Programie Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007–2013. Nabór wniosków na 2007 r. trwał do 20 sierpnia 2007 r. Rolnicy ubiegający się o rentę strukturalną mieli świadomość występowania istotnej różnicy w wysokości świadczeń między programem obowiązującym w latach 2004–2006 a współcześnie zaproponowanymi rozwiązaniami.

Tabela 3. Różnice i podobieństwa w zakresie podstawowej wysokości renty strukturalnej między PROW 2004–2006 a PROW 2007–2013 (PLN)

Table 3. Differences and similarities within basic amount of structural pension in RDP 2004–2006 and RDP 2007–2013 (PLN)

	Wyszczególnienie	2004–2006	2007–2013
1	Podstawowa wysokość renty	1 254,67	896,19
2	Zwiększenie na małżonka	358,47	597,46
3	Za przekazanie gospodarstwa rolnego	1 015,68	89,62
4	Maksymalna wysokość renty	2 628,82	1 583,27

Źródło: Opracowanie własne.

Source: Authors' elaboration.

Oceniając wysokość płatności występującą w dwóch analizowanych okresach realizacji rent strukturalnych, okazuje się, że jest ona niekorzystna dla obecnie realizowanego działania PROW. Zmniejszenie płatności dla obu małżonków wynosi 119,49 zł (przy wzroście dla małżonków o 238,99 zł), a przy rozpatrywaniu maksymalnej wysokości renty, jej rozpiętość maleje do 1045,55 zł na niekorzyść obecnego programu. Przy konstruowaniu PROW na lata 2007–2013 brano pod uwagę zachowania zbliżonej równowagi między mężczyznami a kobietami, przy czym poprzednia rozpiętość wynosiła jak 210 do 60 (3,5-krotność), to obecnie przybrała postać jak 150 do 100 (1,5-krotność). Rolnicy przy rozważaniu decyzji o skorzystaniu z rent strukturalnych, kierowali się nie tylko wysokością płatności z tego tytułu, ale stawali przed rozwiązaniem wielu innych dylematów: komu przekazać ziemię (następcy czy sąsiadowi), czy spełnione zostały kryteria dostępności do renty w sensie wielkości gospodarstwa rolnego w porównaniu do średnich wojewódzkich, kierunków przekazania użytków rolnych czy ograniczeń w korzystaniu z innych działań.

Porównując liczbę wniosków, jakie złożono w pierwszym roku naboru wniosków w sierpniu 2004 r. (21,6 tys.) w stosunku do pierwszego roku naboru wniosków w czerwcu 2007 r. (8,9 tys.), to okaże się, że stosunek wynosi jak 2,4 do 1. Mniejszy nabór wniosków dokonał się w sytuacji upływu dużego okresu, jaki miał miejsce w stosunku do poprzedniego działania PROW z lat 2004–2006 (termin upłynął 31 lipca 2006 r.).

Analizując liczbę złożonych wniosków o renty strukturalne w układzie wojewódzkim, okazuje się, że najwięcej takich wniosków złożyli przyszli beneficjenci tradycyjnie wywodzący się z woj. mazowieckiego (1398), wielkopolskiego (882), lubelskiego (874) i kujawsko-pomorskiego (763). Najmniej wniosków napłynęło z woj. lubuskiego (86). Województwa charakteryzujące się „gorszą” strukturą agrarną korzystają w mniejszym zakresie z tego programu, który powinien bardziej sprzyjać przemianom agrarnym. Natomiast świadomość pożytków płynących z rent strukturalnych wykazują rolnicy wywodzący się z województw mających względnie dobrą strukturę agrarną.

W 2007 r. płatności za renty rozpoczęły się dosyć późno, z uwagi na termin naboru wniosków (w czerwcu 2007) oraz niezbędny okres (6 miesięcy), jaki ma Agencja na weryfikację wniosku, a rolnik na przekazanie gospodarstwa. W sumie płatności na jeden wniosek wyniosły średnio 5,5 tys. zł, przy nieznacznym zróżnicowaniu między województwami, co obrazuje tabela 4.

Tabela 4. Liczba złożonych wniosków i płatności za renty strukturalne w 2007 roku (PLN)
 Table 4. Number of application and payments for structural pension in 2007 (PLN)

Województwo	Liczba złożonych wniosków	Wnioskowana kwota miesięcznej pomocy	Liczba wydanych decyzji	Zrealizowane płatności	Średnio na jeden wniosek
Dolnośląskie	423	366 503	289	1 619 672	5 604
Kujawsko-pomorskie	763	668 181	550	3 001 799	5 457
Lubelskie	874	796 768	725	4 305 958	5 939
Lubuskie	86	81 677	61	291 786	4 783
Łódzkie	753	696 023	549	2 790 644	5 083
Małopolskie	456	413 481	348	2 095 444	6 021
Mazowieckie	1398	1 285 203	1 005	5 164 098	5 138
Opolskie	263	240 904	206	1 091 960	5 300
Podkarpackie	541	473 928	406	2 458 005	6 054
Podlaskie	545	481 849	424	2 525 773	5 957
Pomorskie	251	231 575	165	1 000 131	6 061
Śląskie	328	276 658	215	1 014 065	4 716
Świętokrzyskie	684	584 032	448	2 442 329	5 451
Warmińsko-mazurskie	392	351 920	269	1 266 441	4 707
Wielkopolskie	882	801 465	622	3 413 205	5 487
Zachodniopomorskie	245	238 665	156	864 281	5 540
Działanie razem	8 884	7 988 840	6 438	35 345 597	5 490

Źródło: System Informacji Zarządczej ARiMR.

Source: ARiMR data.

Problemem finansowym PROW na lata 2007–2013 jest wsparcie płatności z tytułu rent strukturalnych, które przechodzą z poprzedniego okresu działania (2004–2006), przy przestrzeganiu zasady przyjętego zobowiązania i realizacji płatności łącznie przez okres 10 lat. Rocznie z tego tytułu Agencja będzie ponosiła wydatek w wysokości 215 mln euro, co znacznie ograniczy poziom wydatkowania z tytułu bieżących zobowiązań.

Analizując liczbę złożonych wniosków w układzie makroregionów (tab. 5) zwraca uwagę region II, który partycypuje w tym procesie na poziomie 40,0%. Tradycyjnie przodujący w tym zakresie makroregion I, spadł na drugą pozycję.

WNIOSKI

Zaproponowane renty strukturalne w PROW na lata 2007–2013 należy ocenić jako niekorzystne w stosunku do rozwiązań obowiązujących w poprzednim okresie (2004–2006). Po pierwsze, obniżono poziom wsparcia przypadającego na jednego beneficjenta z 440% do 265%. Po drugie, zmniejszono liczbę rolników mających dostęp do rent strukturalnych z 52,5 tys. obejmującego okres trzech lat (czyli 17,5 tys. rocznie), do 50,4 tys. przypadających na perspektywę siedmioroczną (czyli 7,2 tys. rocznie). Po trzecie, zaostrożono kryteria dostępu do rent strukturalnych. O ile podwyższenie minimalnego arealu użytków rolnych i określenie, z jakiego pułapu rolnik może składać wniosek o rentę

Tabela 5. Liczba złożonych wniosków i płatności za renty strukturalne w układzie makroregionów w 2007 roku (PLN)

Table 5. Number of application and payments for structural pension within macroregions in 2007 (PLN)

Województwo	Liczba złożonych wniosków	Wnioskowana kwota miesięcznej pomocy	Liczba wydanych decyzji	Zrealizowane płatności	Średnio na jeden wniosek
I makroregion					
Kujawsko-pomorskie	763	668 181	550	3 001 799	5 457
Wielkopolskie	882	801 465	622	3 413 205	5 487
II makroregion					
Łódzkie	753	696 023	549	2 790 644	5 083
Mazowieckie	1398	1 285 203	1 005	5 164 098	5 138
Lubelskie	874	796 768	725	4 305 958	5 939
Podlaskie	545	481 849	424	2 525 773	5 957
III makroregion					
Świętokrzyskie	684	584 032	448	2 442 329	5 451
Małopolskie	456	413 481	348	2 095 444	6 021
Podkarpackie	541	473 928	406	2 458 005	6 054
Śląskie	328	276 658	215	1 014 065	4 716
IV makroregion					
Opolskie	263	240 904	206	1 091 960	5 300
Lubuskie	86	81 677	61	291 786	4 783
Dolnośląskie	423	366 503	289	1 619 672	5 604
V makroregion					
Zachodniopomorskie	245	238 665	156	864 281	5 540
Pomorskie	251	231 575	165	1 000 131	6 061
Warmińsko-mazurskie	392	351 920	269	1 266 441	4 707
Razem Działanie	8 884	7 988 840	6 438	35 345 597	5 490

Źródło: Opracowanie własne.

Source: Authors' calculation.

z 1 ha do 3 ha, należy zaliczyć do pozytywnych zjawisk, to tworzenie nowych gospodarstw rolnych na podobieństwo tych istniejących jest trudne do spełnienia.

Preliminarz budżetu przewidziany na renty strukturalne składa się z dwóch części. Jedna część dotyczy zobowiązań wynikających z faktu, że renty strukturalne wypłacane są przez 10 lat, natomiast PROW na lata 2004–2006 objął zobowiązania trzyletnie. Z puli środków w wysokości 2,2 mld euro, 1,5 mld euro (67%) to zobowiązania wobec beneficjentów z I etapu. Po bliższym przyjrzeniu się zobowiązaniom okazuje się, że tych środków może nie wystarczyć. Resort rolnictwa przygotował nowelizację PROW na lata 2007–2013 polegającą na zwiększeniu środków na renty strukturalne w wysokości 362 mln euro i na wspieranie gospodarstw niskotowarowych w wysokości 150 mln euro. To zwiększenie ma się odbyć kosztem zmniejszenia wydatków dla rolników ubiegających się o modernizację przetwórstwa, usług doradczych i zalesienie gruntów rolnych.

PIŚMIENNICTWO

- Mickiewicz A., 2008. Właściwości Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich obejmującego lata 2007–2013 na tle poprzednich rozwiązań legislacyjnych, *Zeszyty Naukowe AR, Szczecin*.
- Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 19 czerwca 2007 r. w sprawie szczegółowych warunków i trybu przyznawania pomocy finansowej w ramach działania „renty strukturalne” objętego Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007–2013 (Dz.U. Nr 109, poz. 750).
- Ustawa z dnia 7 marca 2007 r. o wspieraniu rozwoju obszarów wiejskich z udziałem środków Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (Dz.U. Nr 64, poz. 427).
- Wawrzyniak B., Mickiewicz A., 2008. Charakterystyka działań w ramach II filaru Wspólnej Polityki Rolnej w latach 2007–2013, *Zeszyty Naukowe AR, Szczecin*.
- Wojtasik B., 2008. Analiza pierwszego roku funkcjonowania Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich (2007–2013). *Zeszyty Naukowe AR, Szczecin*.

STRUCTURAL PENSION IN RURAL DEVELOPMENT PROGRAM IN 2007–2013

Abstract. The aim of the paper is to present the analysis of structural pension included in the Program of Rural Development 2007–2013 (PROW). Structural pension in new program attributes worse position than former program (PROW 2004–2006) through higher level of access obtainment and land largeness. The number of application was smaller in the first year of program realization relatively to comparative period. From 8884 application only 6438 (72,5%) got positive decision. The total payment was 35,3 million PLN and average amount on application was 5490 PLN.

Key words: structural pension, Rural Development Program

Zaakceptowano do druku – Accepted for print 15.05.2009